

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ

Зубцова Ю. Є.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-2366-796X
zubtsova22@gmail.com*

Манило Ю. Г.

*студентка II курсу магістратури факультету соціальної педагогіки та психології
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0009-0004-9938-0150
YULIAMR@i.ua*

Ключові слова: *Нова українська школа, молодші школярі, фахова підготовка, заклад вищої освіти.*

У статті зазначено, що ранкова зустріч у початковій школі є одним зі шляхів упровадження нового змісту освіти на основі компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів. Наголошено, що формування компетентностей та наскрізних умінь молодших школярів, яке відбувається в тому числі і завдяки ранковому колу, зумовлене Концептуальними засадами реформування середньої освіти та Державним стандартом початкової освіти. Автори статті переконують, що майбутні вчителі початкових класів повинні бути готові до планування та проведення ранкових зустрічей як обов'язкової частини освітнього процесу. Наголошено на важливості перегляду змісту фахової підготовки майбутніх педагогів у контексті реформи Нової української школи. З'ясовано, що ранкова зустріч, яка проводиться щоденно, має налаштувати учнів на навчальний день та створити сприятливу атмосферу спілкування з урахуванням особливостей дитячого колективу та індивідуальних особливостей молодших школярів. Доведено, що ранкові зустрічі дають змогу розвивати емоційний та соціальний інтелект, академічні навички та наскрізні вміння; формувати класну спільноту; виховувати цінності; моделювати демократичну поведінку; полегшувати процес адаптації до шкільного життя; забезпечувати створення доброзичливої освітньої атмосфери. Авторами було визначено та охарактеризовано критерії готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення ранкових зустрічей (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний) та відповідні показники. Обґрунтовано педагогічні умови, що сприятимуть ефективності такої підготовки, а саме: 1) вдосконалення змісту освітньо-професійних програм та робочих програм навчальних дисциплін (сформульовано відповідну фахову компетентність; визначено зміст підготовки до проведення ранкових зустрічей та навчальні дисципліни, які сприятимуть підготовці); 2) надання провідного значення практичній підготовці; 3) оволодіння студентами дієвими інструментами для проведення ранкових зустрічей (традиційними та інтерактивними) у форматах онлайн та офлайн.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR MORNING MEETINGS

Zubtsova Yu. Ye.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Preschool and Primary School Education
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-2366-796X
zubtsova22@gmail.com*

Manylo Yu. G.

*2-st year Master's Student at the Faculty of Social Pedagogy and Psychology
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0009-0004-9938-0150
YULIAMR@i.ua*

Key words: *New Ukrainian School, junior schoolchildren, professional training, institution of higher education.*

The article states that the morning meeting in primary school is one of the ways to introduce a new content of education based on competence, personality-oriented and activity-based approaches. It is emphasized that the formation of competencies and cross-cutting skills of junior schoolchildren, which takes place in particular, thanks to morning circles, is due to Conceptual Principles of Secondary Education Reform and the State Standard of Primary Education. The authors of the article argue that future primary school teachers have to be prepared to plan and conduct morning meetings as a mandatory part of the educational process. The importance of revising the content of professional training of future teachers in the context of the reform of the New Ukrainian School is emphasized. It was found that the morning meeting, which is held daily, should set students up for the school day and create a favourable atmosphere of communication taking into account the characteristics of the children's team and the individual characteristics of younger schoolchildren. Morning meetings have been proven to develop emotional and social intelligence, academic skills, and cross-cutting skills; build a classroom community; cultivate values; model democratic behaviour; facilitate the process of adaptation to school life. The authors defined and characterized the criteria for the readiness of future primary school teachers to hold morning meetings (motivational and value-based, cognitive, activity-based and reflective) and relevant metrics. The pedagogical conditions that will contribute to the effectiveness of such training are substantiated, in particular: 1) improvement of the content of educational and professional programs and work programs of academic disciplines (the relevant professional competence is formulated; the content of preparation for the morning meetings and the disciplines that will contribute to the preparation is determined); 2) giving priority to practical training; 3) mastering by students effective tools for conducting morning meetings (traditional and interactive) in online and offline formats.

Постановка проблеми. Динамічність суспільних процесів, трансформація економічного, соціально-політичного устрою в Україні, інтеграція у європейський простір викликають зміни і в освітній галузі. Реформування системи освіти зумо-

вило перегляд змісту підготовки майбутніх учителів початкових класів, які будуть здатні працювати в контексті провідних засад Нової української школи. Важливим завданням сучасної початкової школи є впровадження нового змісту освіти на

засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів, що сприятимуть успішній самореалізації дитини, формуванню наскрізних умінь, необхідних у повсякденному житті. Одним зі шляхів реалізації поставленого завдання є проведення ранкових зустрічей на початку навчального дня. Ця заздалегідь запланована зустріч дає можливість налаштувати учнів на освітній процес, створити позитивну атмосферу спілкування, формувати спільноту, виховувати цінності, розвивати комунікативні, соціальні та академічні навички.

Необхідність формування компетентностей та наскрізних умінь молодших школярів зумовлена Концептуальними засадами реформування середньої освіти та Державним стандартом початкової освіти. Саме тому майбутні вчителі початкових класів мають бути готові до планування та проведення ранкових зустрічей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблему професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи розглядають: Н. Бібік, О. Будник, В. Бондар, Л. Коваль, О. Комар, С. Мартиненко, Л. Петухова, М. Островська, Н. Побірченко, О. Савченко, Т. Сорочан, С. Стрілець, Л. Хоружа, Л. Хомич, І. Шапошнікова та ін. Основні тенденції реформування початкової школи в контексті освітньої реформи окреслено у роботах І. Большакової, О. Онопрієнко, М. Пристінської, Н. Софій та ін. Поняття ранкової зустрічі, методика її проведення у початковій школі порушується у публікаціях М. Баннік, Т. Воронцової, Т. Гаранчук, Н. Ларіонової, Ю. Лимар, І. Марченко, О. Рибак, А. Сідлецького, М. Скрипець, Н. Стрельцової, І. Шевченко та ін. Разом із тим питання фахової підготовки майбутніх учителів початкової ланки до планування та проведення ранкових зустрічей ще не досить розроблено.

Мета статті – теоретично обґрунтувати засади впровадження ранкових зустрічей в освітній процес початкової школи та визначити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення ранкових зустрічей.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Наявна модель педагогічної освіти вимагає застосування інноваційних підходів та має враховувати мету, завдання та провідні ідеї Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» та Державного стандарту початкової освіти. Розв'язання завдання модернізації освіти можливе за умови перегляду змісту підготовки майбутніх педагогів у контексті реформи НУШ. На окрему увагу заслуговує питання підготовки майбутніх учителів до проведення ранкових зустрічей у початковій школі.

Слідом за Ю. Лимар під готовністю майбутнього вчителя до проведення ранкових зустрічей

у початковій школі ми розуміємо «цілісне стійке особистісне утворення, що дозволить планувати та проводити ранкові зустрічі в початковій школі» [1].

Ранкова зустріч має бути побудована на засадах компетентнісного та діяльнісного підходів і має налаштувати учнів на навчальний день, створити сприятливу атмосферу спілкування, позитивний настрій, що стане запорукою успіху подальшої роботи.

Практика ранкових зустрічей для освітян не є новою, адже використовувалась у закладах дошкільної освіти до початку реформи НУШ і розглядалася як частина ранкового прийому дітей. Так, у закладі дошкільної освіти ранкова зустріч (або ігрове ранкове коло, ранкові вітання, ранковий ритуал, коло радості, коло успіху) є продуманим та запланованим збором дітей на килимку або на свіжому повітрі, що створює позитивну атмосферу у групі на весь день перебування дітей у дитячому садку, дозволяє малюкам запам'ятати та пізнати один одного, дає вихователю можливість навчити дітей взаємної поваги та доброго ставлення один до одного.

У європейській освітній системі є практика Circle Time, під час якої клас збирається та обговорює, що станеться протягом шкільного дня та/або обмірковують важливу подію, що сталася напередодні. Одним із елементів Circle Time є ранкове повідомлення, завдяки якому можна привернути увагу до певних літер, що вивчаються; з'ясувати зв'язок між звуками та літерами; вчити будувати та редагувати речення; звертати увагу на написання (орфографію та пунктуацію) тощо [2].

У Новій українській школі ранкові зустрічі вчителі початкових класів мають використовувати у своїй щоденній діяльності на початку навчального дня з урахуванням особливостей конкретного дитячого колективу та індивідуальних особливостей молодших школярів. Ранкові зустрічі дають змогу:

- розвивати емоційний та соціальний інтелект, академічні навички та наскрізні вміння;
- формувати класну спільноту;
- виховувати цінності;
- моделювати демократичну поведінку;
- полегшувати процес адаптації до шкільного життя;
- забезпечувати створення доброзичливої освітньої атмосфери.

Отже, заклади вищої освіти мають підготувати майбутніх учителів початкових класів до проведення ранкових зустрічей як обов'язкової частини освітнього процесу.

Нами було визначено критерії готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення ранкових зустрічей (мотиваційно-ціннісний, ког-

нітивний, діяльнісний та рефлексивний) та відповідні показники.

Так, показниками сформованості мотиваційно-ціннісного критерію є розуміння студентами ролі ранкових зустрічей для розвитку особистісних якостей молодших школярів, створення спільноти у класі, формування цінностей, розвитку емпатії, толерантності, академічних навичок, створення позитивної атмосфери спілкування; прояв зацікавленості та позитивне ставлення до проведення ранкових зустрічей.

Показниками сформованості когнітивного критерію є теоретичні знання здобувачів про зміст та послідовність структурних компонентів ранкової зустрічі; знання про форми, методи, прийоми та види діяльностей, які можна застосовувати під час ранкової зустрічі в онлайн- та офлайн-форматі; розуміння особливостей проведення ранкової зустрічі з учнями молодшого шкільного віку.

Показниками сформованості діяльнісного критерію є здатність майбутніх учителів застосовувати теоретичні знання під час планування та проведення ранкових зустрічей в онлайн- та офлайн-форматі; вміння враховувати цикл навчання дітей у початковій школі, індивідуальні особливості учнів під час планування та проведення ранкового кола.

Рефлексивний критерій включає такі показники, як самооцінка результатів діяльності; вміння корегувати за потребою заплановані види діяльності під час проведення ранкової зустрічі в онлайн- та офлайн-форматі.

Педагогічними умовами, які, на нашу думку, сприятимуть ефективності такої підготовки, визначено такі:

- а) вдосконалення змісту освітньо-професійних програм та робочих програм навчальних дисциплін;
- б) надання провідного значення практичній підготовці;
- в) оволодіння студентами дієвими інструментами для проведення ранкових зустрічей.

Виходячи із формулювання першої умови зазначимо, що професійна підготовка з-поміж іншого має включати формування розуміння у здобувачів вищої педагогічної освіти ролі ранкових зустрічей для розвитку особистісних якостей молодших школярів; надання теоретичних знань студентам про зміст та послідовність структурних компонентів ранкової зустрічі; формування практичних навичок їх проведення тощо.

Саме тому, на нашу думку, в освітньо-професійні програми закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку студентів за спеціальністю 013 «Початкова освіта», потрібно додати компетентність та програмні результати навчання, пов'язані з умінням проводити ранкову зустріч.

Наприклад, спеціальна (фахова) компетентність може бути сформульована так: здатність до проведення ранкових зустрічей у початкових класах. Своєю чергою програмний результат навчання можна зазначити таким чином: знати та застосовувати різноманітні форми, методи, прийоми та види діяльностей під час проведення ранкової зустрічі в онлайн- та офлайн-форматах.

Зазначену компетентність можна формувати на таких навчальних дисциплінах, як педагогіка (загальна педагогіка); дидактика початкової освіти; методика викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»; педагогічні технології у початковій школі / інноваційні педагогічні технології в початковій школі; теорія і методика виховної роботи тощо.

До того ж студентам можна запропонувати вибіркочу дисципліну в межах спеціальності / освітньо-професійної програми, що могла б мати назву «Ранкові зустрічі в початковій школі» або «Методика проведення ранкової зустрічі у початковій школі». Такий курс може бути розрахований на 3 кредити ЄКТС (90 годин).

Варіанти тем лекційних занять:

Тема 1. Ранкова зустріч в освітній системі Нової української школи.

Тема 2. Роль ранкової зустрічі для молодших школярів: створення спільноти; створення позитивної атмосфери спілкування.

Тема 3. Роль ранкової зустрічі для молодших школярів: заохочення демократичного ставлення (розвиток емпатії, толерантності, повага до різноманітності); формування цінностей.

Тема 4. Роль ранкової зустрічі для молодших школярів: розвиток академічних навичок та наскрізних вмінь; формування комунікативної компетентності.

Тема 5. Структура ранкової зустрічі.

Тема 6. Форми організації пізнавальної діяльності під час проведення ранкової зустрічі.

Тема 7. Методи та прийоми роботи під час проведення ранкової зустрічі.

Серед завдань, які студенти можуть виконувати на практичних заняттях, пропонуємо:

- формулювання тематики ранкових зустрічей (по класах навчання);
- розробка конспектів ранкових зустрічей;
- добір видів діяльностей для певних етапів ранкових зустрічей;
- підбір фото середовищ, де можна провести ранкові зустрічі тощо.

Найважливішим у формуванні готовності студентів вважаємо відпрацювання навичок проведення ранкових зустрічей під час практичних занять у ході вибіркової дисципліни (або як частини практичних занять вищеперерахованих обов'язкових навчальних дисциплін). Так, до при-

кладу, у формі ділової гри на початку кожного практичного заняття студенти (за визначеним попередньо графіком) проводять ранкову зустріч зі своїми одногрупниками. Після проведення відбувається самоаналіз, взаємоаналіз одногрупниками та аналіз з боку викладача. Тож перед педагогічною практикою у студентів має бути змога потренуватися у проведенні. Доцільно таку ранкову зустріч зі студентами в офлайн-форматі проводити на килимку, свіжому повітрі, парковій зоні тощо.

У ході лекційних та практичних занять студентів варто ознайомити з методичними посібниками (автори: Н. Ларіонова, Н. Стрельцова, М. Банник; Н. Бабіченко, О. Нечипоренко, С. Хівренко; С. Сигида; Н. Тріш; С. Корнієнко; І. Вознюк; В. Лиженко; М. Чумарна та ін.), які містять у собі поради щодо проведення ранкових зустрічей.

У межах науково-дослідної роботи студентів, яка проводиться в аудиторний та позааудиторний час, можна:

- включати теми, пов'язані з ранковими зустрічами, в заходи, які проводяться в межах діяльності наукових проблемних груп;
- пропонувати писати тези та статті;
- включати запитання про ранкові зустрічі в олімпіадні завдання;
- пропонувати в орієнтовній тематиці курсових та магістерських досліджень відповідні теми.

Відповідно до другої умови (надання провідного значення практичній підготовці) зазначимо, що власне навчальна та виробнича практика дає можливість формування вмінь проводити ранкові зустрічі.

У закладах вищої освіти, що готують майбутніх учителів, є схожі види практики. Тому пропонуємо в завдання практики, крім проведення уроків, виховних годин та інших видів діяльності студентів, включати і проведення ранкових зустрічей. До прикладу, на практиці «Перші дні дитини в школі», крім спостереження процесу адаптації та традиційного залучення студентів до проведення фізхвилинок, динамічних перерв, діагностик з метою визначення рівня адаптації першокласників, варто залучати студентів і до проведення ранкових зустрічей. У завдання з практики з позанавчальної виховної роботи пропонуємо також включати проведення ранкових зустрічей, тому що вони мають неабиякий виховний потенціал і, відповідно, підходять до завдань цього виду практики. Що стосується практики пробних уроків, то в графік проведення мікрогрупи варто включати ранкові зустрічі, бо вони є діяльністю, яка налаштовує на навчальний день і пов'язана з темою дня / тижня загалом та темами конкретних уроків зокрема. Звісно, що під час останньої виробничої практики майбутній учитель має усвідомити, що ранкова зустріч є невід'ємною частиною освіт-

нього процесу і власне програми практики ЗВО мають включати у свої завдання і такий вид діяльності практиканта.

Відповідно до третьої умови (оволодіння студентами дієвими інструментами для проведення ранкових зустрічей) у межах лекційних, практичних занять, педагогічної практики та / або спецсеминарів студентів потрібно ознайомити з формами організації пізнавальної діяльності, методами та прийомами, які можна застосовувати на ранкових зустрічах.

Так, крім традиційних методів та прийомів (бесіда, розповідь, короткі доповіді; розгадування загадок, ребусів; доповнення / редагування прислів'їв; слухання та аналіз віршів, оповідань, казок, пісень; дидактичні ігри; руханки; морально-етичні ігри тощо), варто наголошувати на використанні сучасних активних методів, які є відображенням застосування компетентнісного та діяльнісного підходів. Наприклад: сторітелінг; ігри на групову взаємодію; віртуальні або реальні зустрічі; ранковий гість; крісло автора; цікаві факти; вправи на розвиток пізнавальних процесів; дослідження нових слів; ігри з використанням тактильних матеріалів (зокрема, з цеглинками LEGO); інтерактивні методи (метод незакінчених речень; асоціативний куш; мікрофон, метод ПРЕС тощо); стратегії розвитку критичного мислення (групування, кубування, кошик ідей, обговорення в загальному колі, сенкан та ін.); робота в парах, малих групах; вправи на розвиток емоційного інтелекту; вправи для психосоціального благополуччя; рольові ігри тощо.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Ранкове коло посідає важливе місце в повсякденній діяльності початкового класу НУШ, а майбутні вчителі початкових класів мають бути готовими до його проведення. Таким чином, нами було запропоновано та обґрунтовано педагогічні умови для формування готовності майбутніх учителів до проведення ранкових зустрічей, а саме: вдосконалення змісту освітньо-професійних програм та робочих програм навчальних дисциплін; надання провідного значення практичній підготовці; оволодіння студентами дієвими інструментами для проведення ранкових зустрічей. У разі дотримання цих умов передбачаємо, що майбутній учитель усвідомить значення ранкової зустрічі як дієвої стратегії в освітньому процесі НУШ, буде дотримуватися принципів педагогіки дитиноцентризму; формуватиме ключові компетентності та наскрізні вміння молодших школярів, використовуючи потенціал ранкових зустрічей. Перспективами подальших досліджень є розроблення методики вивчення готовності майбутніх педагогів до проведення ранкових зустрічей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лимар Ю. Підготовка майбутніх учителів до проведення ранкових зустрічей у початковій школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України. 2018. Вип. 25. Ч. 2. С. 180–185.
2. Wasik B.A., Hindman A.H. The Morning Message in Early Childhood Classrooms: Guidelines for Best Practices. *Early Childhood Education*. 2011. № 39. P. 183–189.

REFERENCES

1. Lymar, Yu. (2018). Pidhotovka maybutnikh uchyteliv do provedennya rankovykh zustrichey u pochatkoviy shkoli [Preparation of future teachers for morning meetings in primary school]. *Pedahohichna osvita: teoriya i praktyka: zbirnyk naukovykh prats'*. Kam'yanets'-Podil's'kyu natsional'nyu universytet imeni Ivana Ohiyenka, Instytut pedahohiky NAPN Ukrayiny, 25/2, 180–185 [in Ukrainian].
2. Wasik, B.A., Hindman, A.H. (2011). The Morning Message in Early Childhood Classrooms: Guidelines for Best Practices. *Early Childhood Education*, 39, 183–189 [in English].